

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XL. Cena lista je \$2.00. Registered as second-class matter January 16, 1953, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1979. CHICAGO 23, ILL., TOREK, 23. NOVEMBRA (NOV. 23), 1948. Subscription \$2.00 Yearly. STEV.—NUMBER 230

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Nanking obsojen na padec; Kajšekovi apeli za pomoč

Komunisti so bili pri Sučovu le začasno ustavljeni; Ameriko svare pred intervenicijo

Kanton Kitajska. — Tukajšnji kompetentni opazovalci so mnenja, da je Nanking, sedanje glavno mesto Kitajske, obsojen na padec. Kdaj pride do tega, je le vprašanje časa. Opazovalci so mnenja, da je ta padec odvisen od vprašanja, kakšno strategijo zavzamejo komunistični generali.

Komunistične ljudske armade so bile začasno ustavljene pri Sučovu, važnemu železniškemu mestu 200 milj severovzhodno od Nankinga. Po mnenju tukajšnjih opazovalcev je ta napad predvsem poteza komunističnih strategov, da izzbijajo čim več Kajšekove vojske iz Nankinga in drugih mest ob reki Jančce, nakar se bodo njih druge armade vsule iz severozapada ob tej reki proti Nankingu in Sanghaju.

Če je ta analiza pravilna, tedaj je Čiang Kajšek izgubljen s svojo vlado vred. Zna se zgoditi, da niti svoje vlade ne bo imel časa umakniti. Ubežati zna le nekaj voditeljev. Mnogi so mnenja, da se bo njegova vlada še prej zrušila. Neki Američan, ki živi že 60 let na Kitajskem, je dejal, "da Kajšekova vlada ni več podobna niti potapljujoči se ladji, marveč barki v razsulu."

Dosti je tudi ugibanja, kaj se zgodi s Kajšekom. Nekateri so mnenja, da se bo bodisi boril v Nankingu do smrti, napravil samomor, skušal zbrati svoje pristaje v južni Kitajski ali pa bo odšel v Ameriko na "zdravstveno potovanje." (Gornje je v jedru poročal Walter Briggs v Chicago Sun-Timesu zadnje nedelje. On je poleg tega tudi dodal, da govorice o sestavi koalicijske vlade poenjajajo, ker se komunisti ne bodo več zadovoljili s kompromisom, marveč bodo ustanovili lastno vlado. Ured.)

Drugo poročilo iz Sanghaja se glasi, da Kajšek stavi vse svoje upanje na veliko in čim hitrejšo vojaško, ekonomsko in moralno pomoč iz Amerike. Za to pomoč je on zadnji teden mrzlično apeliral na predsednika Trumana.

Zadnje nedeljo pa je Kajšekova žena iz Nankinga po radiu apelirala na Ameriko za čim hitrejšo pomoč. Njen govor je bil

Boji v Palestini se obnovili

Z njimi so pričeli Arabci; Izrael vložil protest pri Z. N.

Tel Aviv. — Izraelska vlada je v nedeljo naznanila, da so egiptске čete pričele z novimi napadi v Negevu. Poročilo pravi, da so Arabci pričeli z napadi zadnji četrtki in zavzeli tri postojanke — Tel Alfir, Tel Eljama in višine pri Kirbet Kučanu. To je okrog 40 milj znotraj Negeva.

To je prvo poročilo o obnovi bojev v Negevu, odkar so izraelske čete nagnale egiptsko vojsko v Negevu. Poročilo ne omenja, dali so židovske oborožene sile odgovorile s protinapadi. Izraelska vlada je zadnji teden deloma pristala na "ultimat" dr. Buncha, posredovalca Z. N., in Varnostnega sveta in ga obvestila, da bo znižala svoje oborožene sile v Negevu.

Proti novim napadom egiptskih sil je izraelska vlada vložila protest pri avtoritetah Z. N. Generala Williama E. Rileyja, načelnika vojaške misije Z. N. za nadzorovanje premirja, je poveljstvo židovske armade obvestilo, da smatra te izpade kot "zelo resne".

Evatt optimističen glede Berlina

Pričakuje, da bo spor izravnal v treh tednih

Paris. — Dr. Herbert V. Evatt, avstralski zunanji minister in predsednik Zbornice Združenih narodov, je v novinarskem intervjuju po radiu zadnje dni dejal, da so dobri izgledi, da bo konflikt glede Berlina izravnal v prihodnjih treh tednih.

Rekel je, da je edino sporno vprašanje čas, ne pa načelne razlike. Rusija zahteva, da se najprvo pride do sporazuma glede vzhodne nemške meje za ves Berlin, nakar naj bi oboje istočasno stopilo v veljavo: denarna reforma in odprava blokade. Zapadne sile pa zahtevajo odpravo blokade, nakar naj se obnovne pogajanja z Rusijo glede te reforme. Evatt ni povedal, kako bodo premostili to razliko.

Švedska se otepa nemških beguncev

Letos je prekoračilo mejo 600 Nemcev

Stockholm, Švedska. — Nemci ne beže v druge države samo iz ruske cone, ampak še v večjem številu iz zapadnih con, zlasti iz angleške. Samo letos je nezakonito prekoračilo švedsko mejo okrog 600 do 700 Nemcev.

Nemci se utahotapljajo na Švedsko preko Baltičkega morja na ribiških čolnih, katere jih pripeljejo do večjih ladij, te pa jih prepeljejo do švedske obale, nakar se odpeljejo na obrežje v majhnih gumijastih čolnih.

Olov Wiman, komisar za tujezemce, je dejal, da so mnogi občinski našli delo na Švedskem in radi humanitarne obzirnosti niso bili deportirani, zaeno pa je poudaril, da bodo Švedske oblasti od sedaj naprej bolj stroge.

Italijani ponarejajo cigarete

Rim. — Najbolj uspevajoča industrija v Italiji je — ponarejanje ameriških cigaret. Ponarejanje cigaret je v bujnem cvetju vseh psov. Vse, kar je treba je primerno natiskan zavijalni papir, nekaj pripomočkov za zvijanje cigaret in skupino razčepanih pobalninov, ki po cestah pobirajo cigaretno ostanke in čike. Revščina in uboštvo — želja po dolarjih — silijo mnogo Italijanov, da se poslužujejo ponarejanja cigaret.

Za angleškega kralja ne velja noben zakon

London. — Dasiravno je danes v Angliji na krmilu delavska vlada, ima dežela še vedno zakone iz časov absolutistične monarhije. Kakor pred več stoletji tako velja danes zakon, da angleški kralj ni odgovoren za svoja dejanja nikomur kot samemu sebi. Če bi danes angleškemu kralju padlo v glavo, da bi ustrelil, recimo ministrskega predsednika Attleeya, ga ne bi moglo soditi nobeno sodišče v Angliji, kajti on je nad vsemi postavi. Vsa sodišča so njegova in vsi odvetniki so njegovi služabniki.

ZD PODPRLE IZRAEL GLEDE NEGEVSKE PUŠČAVE

Stališče Amerike v navzkrižju z Anglijo, ki hoče viliti Zidom Bernadottev načrt

Paris. — Dr. Philip C. Jessup, ameriški delegat pri Združenih narodih, je dejal pred političnim odsekom ZN, da se ne smejo vzeti pokrajine Negevске puščave državi Izraelu, razen če v to Zidi sami privolijo.

V dolgo pričakovani izjavi glede ameriškega stališča v zadevi judovsko-arabskega spora za Negevsko puščavo, je ameriški delegat tudi dejal pred političnim odsekom ZN, da Amerika pričakuje, da bo država Izrael sprejeta kot članica Združenih narodov.

Jessup je sicer dejal, da se ameriška vlada strinja z zaključki umorjenega posredovalca grofa Bernadotta, toda z izjemo v nekaterih načelih, ki se tičejo mej. V originalnem načrtu ZN je bila Negevška puščava dodeljena Izraelitom, pokojni Bernadotte pa je predlagal, da se Negevsko puščavo vrne Arabcem v zameno za zapadno Galilejo. Angleži zagovarjajo Bernadottev načrt, dočim mu Zidje z vso silo nasprotujejo, ker bi z izgubo Negevске puščave izgubili tri petine teritorija države Izrael. Galileja in Negevška puščava sta sedaj pod kontrolo Izraela in judovski voditelji so pred kratkim odločno izjavili, da se ne bodo odpovedali Negevski puščavi brez krvavega boja.

S tem, da se je Amerika postavila na stran Izraela, bo skoraj gotovo Negevška puščava prišla pod židovsko Palestino.

Jessup je še pristavil, da Amerika podpira Izrael za meje, ki so bile zahtevane v prvotnem razdelitvenem načrtu Palestine, "toda če Zidje želijo nadaljnje kroge, je potrebno, da ponudijo druge v zameno." Te besede se smatrajo za namig Izraelu, da bi se odpovedal zapadni Galileji.

Sedanje ameriško stališče se razlikuje od stališča državnega tajnika Marshalla, kateri je pred časom v celoti podprl Bernadottev načrt, odgovarja pa Trumanovemu stališču, ki ga je izrazil 24. oktobra v kampanjskem go-

Domače vesti

Nova grobova v Iowi

Neelyville, Ia. — Dne 3. nov. je umrla žena Franka Smodeja, stara 67 let, doma iz vasi Horči, pošta Gerovo, Jugoslavija. Pokojna je bila dobra gospodinja. Poleg moža zapuščala dva sina. — Dne 4. nov. je tukaj naglo umrl tudi Jakob Livarske, star 73 let. Podlegel je paralizi.

V bolnišnici

Duluth, Minn. — V bolnišnici St. Mary je dobro prestala operacijo Frances Jenko iz Chisholma. Ravno tam se zdravita Paul Bižal, član SNPJ, in dr. Fridrik Baraga iz Chisholma.

Nov grob na zapadu

Seattle, Wash. — V državnem sanatoriju za jetične je umrl John Podrižnik, star okrog 80 let, doma od Rečice ob Savinji. Tukaj zapuščala žena, sina, vnuka in sinaha.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Pri družini J. F. Terbizan v Collinwoodu so imeli poroko. Poročil se je sin Eugene, član društva 128 SNPJ, ki si je izbral za ženo Evelyn Gallej, ki je bolničarka v bolnišnici Mt. Sinai. Z njo se je seznanil lani v bolnišnici, kjer je bil radi operacije. Na ženitovnjansko potovanje sta šla v Smoky Mountains. — Po kratki bolezni je umrla Frances Slapnik, stara 64 let, doma iz Rudnika pri Kamniku, v Ameriki 39 let, članica KSKJ, SDZ, TM, ABZ in SZZ. Dolga leta je s svojim pokojnim možem vodila cvetličarno. Zapuščala tri pastorki, ki vodijo lastne cvetličarne, nekaka Petra Kepiča in šest vnukov. — V San Franciscu, Cal., je umrla bivša Clevelandčanka Jean McClelland, rojena Kromar v Clevelandu, stara 45 let. V Californiji zapuščala moža in sina, v Clevelandu dva brata in sestro, v New Yorku pa poročeno hči.

voru. Pričakuje se, da bodo Izraeliti pozdravili sedanje ameriško stališče.

Adel Arslan, zastopnik Sirije, pa je dejal pred političnim odsekom ZN, da Arabci ne morejo sprejeti nobenega načrta za razdelitev Palestine, nato pa pristavil, da Zedinjene države ne bi zavzemale takega stališča, če bi Arabci imeli toliko število volilnih glasov v New Yorku kot Zidje.

Zapadne države izdelale protikomunistični pakt

Atlantki pakt bo predložen Zedinjenim državam in Kanadi. Pogodba naj bi veljala za 50 let. Rusija ni direktno omenjena v paktu

London. — Pet držav zapadne Evrope, Anglija, Francija, Belgija, Nizozemska in Luksemburška, so začrtale in se sporazumele za "Atlantsko pogodbo", katere vsebuje 17 točk in je bila predložena v odobritev vladi Zedinjenih držav in Kanade. V koliko bo ta pakt efektiven, je seveda odvisno od Zedinjenih držav.

Pogodba je zasnovana v glavnem na teh predlogih: Prvič: Garancija medsebojne vojaške pomoči med Zedinjenimi državami, Kanado in petimi državami zapadne Evrope v primeru, da bi bila katera koli napadena. Drugič: V pogodbi je določba, ki pušča odprta vrata, da se lahko pridružijo gotove druge države. Tretjič: Takoj po podpisu in ratifikaciji paketa se vzpostavijo vojaški in politični odbori, kateri bodo izvajali zasnovano pogodbo.

V pogodbi sicer ni nikjer omejeno, koliko časa naj bi bila v veljavi, rečeno pa je "za dolgo trajanje". Vlade petih evropskih držav imajo v mislih dobo 50 let, toda odločitev glede tega so odločile za zadnja pogajanja v Washingtonu.

V dokumentu, ki je sedaj dokonca sestavljen, ni nikjer omenjena Sovjetska zveza, toda se da izpoznati kot jedro velike obrambne zveze proti Rusiji.

Politični komitej, ki je sestavljal določbe tega pakta, je imel velike preglavice z definicijo točke, katere države bodo imele dostop do članstva v tej zvezi poleg sedmih ustanovnih članic.

Po velikem trudu in iskanju pravih besed so končno skovali pravilo, katero določa, da imajo eventualen dostop do članstva v tej zvezi vse države, katere se dotikajo obrežja Atlantskega oceana in prav tako one v isti "coni", katere lahko doprinesejo k obrambi držav ob Atlantskem oceanu. Ta široka opredelba bo omogočila eventualen vstop v to protikomunistično alianco državam kot so Portugalska, Iraka, Islandija, Norveška, Danska, Švedska, Italija, Grčija in Turčija. V oddaljeni bodočnosti bo mogoče povabljeni Nemčija; v takem primeru bi vsakokrat Francijo spreletavala kurja polit.

Točka o vzajemni pomoči članic Atlantskega pakta določa, da v slučaju napada na katero koli podpisnico tega pakta, ji bodo ostale države pomagale takoj z oboroženimi silami, toda v tej doletosti je prispevek, ki daje ustavno pravico, da se članica pakta odloči za vstop v vojno alijanti proti. S to določbo upajo članice Atlantskega pakta pridobiti ameriški kongres, da odobri zasnovano pogodbo zapadnih evropskih držav.

De Gaulle proti ameriški politiki

Američani ne razumejo evropske situacije

Paris — General Charles de Gaulle je ostro kritiziral ameriško politiko v Evropi. Rekel je, da ameriški vodni organi ne bodo nikdar razumeli zavoljane evropske politike in splošne situacije.

Svojo izjavo je podal na konferenci s poročevalci. Poudaril je, da ameriški vojaški predstavniki ne morejo razumeti evropske situacije, ker pridejo v Frankfurt na ogled, pa si ustvarijo svoje mnenje, ki je napačno.

De Gaulle je podal dolgo izjavo o bodočnosti Evrope. Navedel je šest točk, od katerih je pet proti ameriškemu stališču. On je proti združenim Nemčiji kot taki in proti združenim zapadnim Nemčiji.

Dalje je De Gaulle mnenja, da se bo ojačana Nemčija borila na strani Rusije proti zapadnim silam, da se Francija ne more pridružiti evropski federaciji ako bi bila vključena obnovljena Nemčija. Nemčija mora biti razkosana na province, kneževine in pokrajine, da se situacija izboljša.

De Gaulle tudi zahteva, da Francija obdrži pod stalno kontrolo vso francosko zasledbeno cono v Nemčiji kot sredstvo pogajanj, da prepreči Angliji in Ameriki vzpostavitev svojega režima v Porurju.

General de Gaulle pravi, da Marshallov načrt ni važen za Francijo in je predrag, ako bodo Američani z njim skušali Francijo prisiliti na politične koncesije. "Mi smo živeli mnogo stoletij brez Marshallovega načrta," je poudaril De Gaulle.

De Gaulle je tudi proti zaključkom zapadnih držav za sklenitev vojaškega pakta. "Obramba Evrope s centralo v Angliji ni sprejemljiva za Francijo," je zaključil De Gaulle.

Parlament za podržavljenje jekla

London. — Angleški parlament je v principu odobril predlog delavske vlade za podržavljenje jeklarske industrije s 373 proti 211 glasovom. Predlog je bil vrnjen zadevnemu odseku, ki ga lahko amandira, nakar bo znova predložen parlamentu v odobritev.

Avtne tovarne skrčile obrat radi jekla

Detroit. — Tri tujkajšnje avtomobilске tovarne so znižale produkcijo radi nezadostne količine ploščatega jekla. Enajst tisoč delavcev avtomobilске tvrdke Briggs Manufacturing Co. in Chrysler Co. je bilo začasno odslovljenih. Na delo se bodo vrnili 29. novembra.

Delavec zahteva preklic Taft-Hartleyevskega zakona, kontrolo cen, gradnjo stanovanjskih hiš in civilne pravice v času, ko se predsednik Truman vrača v glavno mesto.

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE POOPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year...

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned...

Wesley St. 500, Chicago 23, Illinois

PROSVETA

2857 - 58 So. Lawrence Ave., Chicago 23, Illinois

Glasovi iz naših naselbin

Zupnik je tožil ubogo ženo, a jo je izkupil...

Fontana, Calif. — Naj se podam v l. 1901. V Zdenski vasi, fara Dobro polje na Dolenjskem je bilo prodano na dražbi neko posestvo...

V naši fari je bilo 12 vasi, ki so šteje precej hiš, torej si je župnik nagradil dosti žita in ni stradal...

Naj se vrnem k dražbi. Klaus je prečital, kar je imel prečitati, nakar se je pričela dražba. Neke žena je kupila hišo, hlev, vrt in eno njivo...

Dotična žena, ki je kupila hišo, hlev in eno njivo, je bila zelo zaposlena, kajti imela je četrto otroka, kateri še niso dovolj dorasli za kakšno posebno delo...

Prišla je jesen in z njo bera. Kmetje so pripravili žito in druge pridelke za župnika. Župnik je dobil štiri močne fante, voz in konje in hajd od kmeta do kmeta...

Prišli so tudi k dotični ženski. Najprvo so vstopili župnikovi pomagači, vsak s svojo vrečo. Sicer je na nižji stopnji inteligenca kovačev javnega mnenja...

Ker organi javnega mnenja pitajo ljudi s tako "izobrazbo", ni čudno, če je ljudska inteligenca na tako nizki stopnji. Sicer je na nižji stopnji inteligenca kovačev javnega mnenja...

Toda za "svobodno" in "demokratsko" Ameriko je to klečeplazjenje in klanjanje angleški monarhiji naravnost v sramoto. Tega mnenja bi bili sigurno očetje te velike republike...

Danes, sploh že par generacij pa v Ameriki veje drugačen veter. Ameriška buržoazija, nasičena z vsem luksuzom in z velikimi vrecami bogastva...

In kapitalistični tisk z vso to dekadenco vedoma in namenoma zastruplja tudi malomeščanstvo in delovno ljudstvo. Parola tega tiska je: "Dajmo jim mastnih novic, da jih odvrnemo od bolj 'nevarnih' misli..."

Cemur smo se pri vsem tem klanjanju angleški monarhiji zadnje dni najbolj začudili, je bilo to, da so se tudi nekateri "najboljši" ameriški inozemski novinarji čez noč spremenili iz političnih, gospodarskih in "strateških ekspertov" v navadne — plenčarje...

Glavni vzrok za ves ta plenčarski žurnalizem buržoaznega tiska seveda leži v uredniških in na-estniških. Novinarji morajo navadno tako pisati, kakor zahtevajo njih bossi...

Ameriški tisk je lahko "najbolj svobodni" na svetu, toda obenem je tudi najbolj neodgovoren. Citatelje smatra za navadno sodrgo in jo večinoma krmi s plevami...

Dva člana unije pristanišnih delavcev CIO na zapadni obali pobirata korenje, ki ga je poslal stavkarjem neki farmer brezplačno.

Dva člana unije pristanišnih delavcev CIO na zapadni obali pobirata korenje, ki ga je poslal stavkarjem neki farmer brezplačno.

Stavkjuči pomoški delavci, člani unije CIO, se grejejo pri gnoju na pikeh liniji pred barako v Portlandu, Oregon. Stavka traja že dva meseca. Prizadeti so člani drugih dveh uni.

nad njim, vendar pa se je našlo nekaj župnikovih podrepanov, ki so prigovarjali, da bi bilo bolje, da bi kupila žito in mu ga dala, kot se tožila z "gospodino".

Tako je pravični sodnik krtačil požrešnega župnika, povrhu pa ga je še obsojil, da je moral plačati 5 kron za pot, oziroma za čas, ki ga je žena izgubila, ker je morala pustiti vse delo in iti na sodnijo.

Dotični župnik se je pisal Jože Žagar, uboga žena, ki je lakomna ugnala v kozji rog, pa je bila moja mati.

Ko sem se leta 1906 podal v Ameriko, me je spremljala do Ljubljane in mi dajala naukov in svetov: "Sedaj greš v svet. Glej, da boš vedno pošten, kar pa se tiče vere, jo izvaja pravilno, ne preveč in ne premalo..."

Zdaj pa nekaj besed o naši naselbini Fontani. Državo Colorado sem zapustil 16. oktobra 1923 in se napotil proti Californiji...

Leta 1926 pa sem čital, da so se pričeli Slovenci naseljevati v Fontano. Po tistem sem naselbino obiskal od časa do časa in vsakikrat mi je bolj ugajala in tako sem se l. 1932 tudi jaz tu naselil.

Tukajšnji rojaki so bili v ljudni in pomagali drug drugemu. Tudi zabave je bilo dosti. Po večini so se pričeli pečati s koščičerje. Nekaterim je bila sreča mila, drugim pa je šla bolj trda.

Leta 1939 pa smo zgradili Slovenski dom, na katerem smo bili ponosni. Potem pa se je nekaj pripetilo. Težko o tem pišem, toda resnica je, da smo se razkropili v dva tabora. Toda ne radi političnega ali verskega prepričanja, pač zato, ker je nekaj članov mislilo, da bo šlo vse tako, kot so oni hoteli, pa ni šlo.

Sedaj pa smo zopet združeni in skupno gradimo večjo živorano in druge prostore, tako da bomo sedaj še bolj ponosni na naš Slovenski dom. Upam, da bomo delali roka v roki.

Naj še omenim, da prihajajo k nam na obisk rojaki iz vseh krajev Zedinjenih držav. Nekaterim tukaj ugaja in ostanejo tu, drugi pa hitro pobrišejo nazaj v svoje kraje.

Zabave imamo na pretek. Imamo dve balinici, kjer balinamo, igramo karte itd.

Dne 27-28. novembra bomo imeli otvoritev novega poslopja. Odbor je pridno na delu, tako da bo čimvečji uspeh.

Sedaj pa imam eno prošnjo do rojakov. Ali bi nam mogel kdo ustreči in svetovati, kje bi došli prave starokrajške keglje. Če bi jih imelo kakšno društvo ali pa posameznik in da jih ne potrebuj, prosim naj mi sporoči na ta naslov: 333 N. Mulberry st., Fontana, Calif.

K 20-letnici gospodinjkega kluba SND

La Salla, Ill. — Ko vse kaže, bomo imeli to sezono precej priredb v Slovenskem narodnem domu. In tako je prav, saj smo za to z večletnimi žrtvami postavili ta kulturni hram.

V nedeljo 31. oktobra smo praznovali 40-letnico samostojnega društva Etnost, katere je vsestransko dobro izpadla. In kako ne bi, saj je gostoval pevski zbor Prešeren iz Chicaga, kjer pa nastopi ta zbor, tam je veselje in zadovoljstvo. Želim, da zbor deluje med nami še veliko let. Prav lepa hvala, Prešerenovci!

V nedeljo, 28. novembra, pa pripravijo članice gospodinjkega kluba na odru SND svoj program, kateri bo vseboval tudi šalohgro "V posredovalnici". Želja je, da se vsi udeležimo te priredbe, posebno pa delničarji Slovenskega narodnega doma, kajti mi dolgujemo gospodinjškemu klubu veliko za njihovo priznavanje. Saj ni nobene večje priredbe v našem domu, da ne bi članice tega kluba sodelovale s svojo kuhinjo, neglede, katera organizacija ima priredbo. Edino plačilo za njih trud je, da se udeležimo njih predstave v nedeljo v čimvečjem številu. To je naša dolžnost! Začetek programa ob dveh popoldne. Po programu bo sledila pristna domača zabava in ples v spodnji dvorani.

Naj še omenim, da bodo točaji na svojem mestu, da ne bo nihče jezen, članice gospodinjkega kluba bodo pa v svoji kuhinji pripravile izvrstna jedila. Razume se, da ne bo manjkalo pottic.

Vabim vse iz La Salla in drugih naselbin, da se udeležite te priredbe v velikem številu in damo s tem našim članicam gospodinjkega kluba priznanje za njih delo, ki ga vršijo že toliko let. Delničarji SND priznavamo, da je gospodinjški klub veliko pripomogel, da je naš dom že zdavnaj plačan in da imamo vsi nekaj koristi od njega. Torej na gotovo svidenje 28. novembra!

Ob 25-letnici dramskega zbora Anton Verovšek v Clevelandu (Collinwoodu), O.

Priredil Louis Katerle

Cleveland, O. — Pred 25 leti so se zbrali zastopniki Waterloo-kluba z namenom, da se organizira dramski odsek pri Waterloo-klubu. Seja se je vršila pri Joču Vičiču in navzoči so bili sledeči zastopniki društev, oziroma Waterloo-kluba: Gustav M. Kabay, Louis Weiss, Joseph Durn, Chas. Lampe, Henry Primc, Anton Rupnik, John Gorjanc, Elizabeth Matko, Frank Starman, Joe Vičič, Viktor Vidergas (Wood) in Joseph Zakrajšek. Temu sestanku je predsedoval J. Durn in zapisnik je vodil Louis Weiss. Sklenilo se je na tej seji, da se ustanovi dramsko društvo, kateremu se je dalo ime Adria. V izvršni odbor so bili izvoljeni: Joseph Durn, predsednik, Elizabeth Matko, taj.-blag., L. Weiss, zapisnikar, Viktor Vidergas in Anton Rupnik, nadzorni odsek; Gustav M. Kabay, igrovodja, Chas. Lampe, oskrbnik odra.

Odbor je šel na delo in povabil k sodelovanju vse kulturno zavedne Slovence in Slovenke, nakar se je vršila druga seja

(zapisnik pa ne omenja, kje se je ta seja vršila, kjer se je spremenilo ime iz Adrije v novo oziroma sedanje ime društva v Anton Verovšek. Ta seja je bila ustanovna seja dramskega društva Anton Verovšek. V zapisniku se omenja, da je bilo nazvočih več Slovencev — ali njih imen ni v zapisnikih dotične seje. Iz tajniških knjig in ustnih izročil je pojasnjeno, da so se prvi odzvali sledeči: Anton Dolinar, Katie Dolinar, Vincent Coff, Eva Coff, Frank Jereb, John Rožanc, Tone Pregelj, Louis Vovk, Frank Marash, Ciril Kumer, A. Pirih, Peter Šter, Manca Bachel, Joe Godec, Steve Bajec (Barton), Frances Zupanc, Joe Kompare, Mrs. F. Starman, za temi Vilma Stanovnik, Rose Bukovnik, John Popetnik, John Sorc, Gertrude M. Balish, Alice Poznik, Mrs. A. Bozich, Frances Godina in Jerry Hafner.

Zbor je pričel z aktivnim delovanjem meseca februarja leta 1924, ko je vpriporil igro "Če sta dva" v Staneičevi dvorani. Nato "Na dan sodbe", — "Zupanova Mička", — "Naša kri", — "Carodejna brivnica", — "Dve leti", — "Zamorec", — "Rdeči nosovi", — "Planšarica", — "Mati", — "Vihar v temi", — "Pozabljivost", — "Pesek v v. oči", — "Skrti" (mladinska igra), — "Španska muha", — "Prostozi-darji", — "Breme", — "Čariljeva teta", — "O ta maček", — "Krivda žene", — "Madame Bonivard", — "Ob sočnem zahodu", — "Veleja", — in "Kje je meja".

Nato se je zbor preselil v Slovenski delavski dom na Waterloo rd. in vpriporil sledeče igre: "Testament", — "Sin", — "Vdova Rošlinka", — "Pogoda", — "Begunka", — "Ljubezen treh kraljev", — "Peg srček moj", — "Magda", — "Čevljar baron", — "Urjarjev kloboč", — "Višnjeva repatica", — "Vedno razrešena", — "Tomazkove neprilike", — "Volkovi", — ponovilo igre "Breme", — "Peg srček moj" in "Zupanova Mička", nato vpriporilo "Užitkarji", — "Miklova Zala", — "Lumpacjci Vagabundi", — "Razvalina življenja", — "Mlinar in njegova hči", — "Kri-vopisecznik", — "Učenjak", — "Kdo je mrtev", — "Lažizdravnika", — "Lepa Vida" (Vojsk), — "Stari grehi", — "Napoleonov samovar", ponovilo "Velejo", nato "Trije vaški svetniki", — "Veleturist", — "Mrak", — "Glavni dobiček", — "Prisega o polnoči", — "Moč uniforme", — "Rdeče rože", — "Maksel", — "Radikalna kura", — "Razkrinkans morala", — "Poročna noč", — "Vigani", — "Deseti brat", — "Štiri tedne v nebesih", — "Rokovnjači", — "Vaška Venera", — "Seniorita Rosita", — "Kamnolom", — "Kralj na Betajnovi", — "Vdova Rošlinka", — "Na dan sodbe", — "Pred poroko", — "Denar", — "Micki je treba moža", — "Zakonske homatije", — "O, ta vražji fant", — "Lepa Vida", — "Vražja vdova", — "Tri zamujene ure", — "Domovina gori", — "O, ta vražji fant", — "Trije vaški svetniki", — in "Kamnolom".

Režiserji imenovanih iger so bili sledeči: Gustav M. Kabay, Vincent Coff, Marion Urbančič, Frank Česen, Boris Paulin, Peter Šter, Joe Godec, Louis Katerle in John Steblaj. Scenarijo je največ slika! Anton Dolinar, V. Coff in drugi. Zbor ima obsežen arhiv in več garderobe, je odsek Slovenskega delavskega doma, član Prosvetne matice in Cankarjeve ustanove.

Zbor je gostoval trikrat v Gardardu, O., in enkrat v Warrenu, O., aranžiral koncert operni pevki ga. Pavli Lovšetovi in gd. Zori Repasovi iz Ljubljane.

Zbor je imel za časa svojega obstoja parkrat manjše krize, katere je pa vselej srečno preživel in sreča je bila, da je bil zbor Anton Verovšek odsek Slovenskega delavskega doma, ker on je bil tisti močan obroč, ki je držal članstvo skupaj, kadar je bil v stiski ali razdvojen. Obratno je vračal zbor Delavskemu domu to, da je dajal kulturno lice domu in collinwoodski slovenski naselbini.

Zbor je imel za časa svojega obstoja parkrat manjše krize, katere je pa vselej srečno preživel in sreča je bila, da je bil zbor Anton Verovšek odsek Slovenskega delavskega doma, ker on je bil tisti močan obroč, ki je držal članstvo skupaj, kadar je bil v stiski ali razdvojen. Obratno je vračal zbor Delavskemu domu to, da je dajal kulturno lice domu in collinwoodski slovenski naselbini.

JUDJE GRADE SVOJO DRŽAVO V PALESTINI

Piše M. Z. Frank

Kralj Saul je bil poklanjan od pluga, da zasede prestol Izraela. Kralj David je bil kot deček pastir. Judje v starih časih so bili narod poljedelcev in delavcev. Ko pa so se raztresli po svetu, je polagoma padlo med njimi število farmerjev. V mnogih deželah sploh niso smeli lastovati zemlje, niti je obdelovali.

Četudi je bilo začetkom dvajsetega stoletja mnogo judovskih poljedelcev v Besarabiji, v Bukovini, Karpatsko-Ukraini (Karpato-Rusija), v Argentini, Kanadi in v Zed. državah, svet v splošnem še vedno ne pripozna dejstva, da je med Judi mnogo farmerjev.

Že od samega začetka zionškega gibanja v l. 1870, si je ta organizacija prizadevala ustvariti poljedelski razred v Palestini, kakor je tam živel v biblijskih časih. Zionisti so vedeli, da brez poljedelskega razreda prebivalstva ne bi bilo mogoče vzpostaviti temeljev palestinskega domovja.

Tako so se v l. 1870 in v teku naslednjih let pojavila prva judovska naselja farmerjev v Palestini. Nekateri teh prvih kolonistov so bili palestinski Judje, ki so opustili svoje prejšnje poklice, da se posvetijo farmarstvu. Drugi so prišli iz raznih evropskih dežel in so imeli nekaj izkušenj v poljedelstvu. Večidel pa je bilo farmerstvo novost za ostale naseljence. Prva prizadevanja so bila polna potožkov. Celo tisti, ki so se na poljedelstvo kaj razumeli, so imeli težave, ker niso poznali zemlje in klime v Palestini. Nobeden izmed njih ni mnogo vedel o modernih poljedelskih strojih. Posnemali so bodisi primitivne način kmetovanja vzhodno-evropskih kmetovalcev, ali pa še primitivnejši način sosednjih Arabcev.

Palestina je majhna dežela in njena prst rodi samo, ako je kar najskrbneje obdelana. Zamerjenost tekom mnogih stoletij skoro onemogoča kolonizacijo v agrarnem pogledu, razen ako se kolonisti poslužujejo najmodernejših metod. Skoro vsi gozdovi v Palestini so bili uničeni; starodavni vodnjaki in naprave ter kanali za namakanje in hranjenje dežnice, so bili ali uničeni ali pa zanemarjeni; mnogo zemlje je bilo spremenjeno v močvirnata predelja, po katerih se bogohi grmičevje in močvirno rastlinstvo ter se redijo malarija raznašajoči komarji. Mnogi kolonisti so umrli za to boleznijo.

Polagoma so judovski kolonisti potem trdih izkušenj pričeli izboljševati zemljo. Posadili so drevesa vrste eucalyptus, importirana iz Avstralije. To dreve je osušilo močvirja in zrastle v velika gozdovja. Posadili so tudi drugo dreve, da pogozdijo goloto dežele. Poklicali so izkušene agronome, da so vodili delo. Judje iz drugih dežel so pričeli pošiljati kolonistom pomoč. Ščasoma so oni kolonisti, ki so ostali in vzdržali navzlic velikim težavam, postali prilično dobrostoječi farmerji.

Najimovitejši med njimi so pričeli najemati delovno moč, povečini Arabce. Istočasno so prihajali v deželo arabski delavci iz sosednjih dežel. Ako bi se bilo to nadaljevalo, tedaj bi bili polagoma postali judovski kolonisti zemljedrži, katerih zemljo bi obdelovali drugi, nejudovski ljudje. Zionisti, videč, da na ta način ne bo nikdar mogoče zgraditi nove domovine judovstva, so pričeli zbirati skladi za nabavo zemlje v Palestini. To zemljo so potem dajali v najem Judom pod pogojem, da jo obdelujejo sami. Večidel nakupljene zemlje je bil pustinjaški — široka predelja peščene ali pa močvirnate prsti — prej last bogatih arabskih efendijev (zemljedržev). Nekaj zemlje je pripadalo tudi arabskim vasčanskim prebivalcem, ki je ni so mogli več s pridom uporabljati in izkoriščati. Denar, ki so ga dobili za to ničvredno zemljo, so Arabci potrošili za izboljšanje svoje lastne zemlje potem metod in strojev, ki so jih rabili Judje.

Mladi pionirji so trumoma prihajali v Palestino iz drugih dežel in so se naseljevali na poljedelskih zemljiščih. Četudi je bilo vedno in je še danes težko dobiti dober pridelek iz palestin-

ske zemlje, se je položaj vendar izboljšal z uvajanjem modernih strojev in modernega načina obdelovanja in planiranja. Traktorji in drugi stroji so prišli v rabo; močvirja so bila izsušena; zgrajeni so bili irigacijski kanali; pionirji so dobili potrebno šolo preden so šli obdelovat zemljo zase. Mnogi so bili tozadevno izvežebani in poučeni še pred prihodom v Palestino.

Danes je v Palestini nad tristo judovskih poljedelskih naselij, ležečih po večini v predelu blizu Sredozemske obale, po dolinah in ravninah prej prerastičenih z močvirnatim rastlinstvom ali pa pokritih s puščavskim peskom. Z izkušnjami obdelovanja zemlje v takih krajih, so se Judje iz glavnega sektorja Palestine odločili, da se polotijo tudi zapuščenih in dolca zanemarjenih krajev kot je Negev, puščava, ki že stoletja ni videla pluga, niti naselja poljedelcev. Zda se se že pojavila naselja in mnogi od novih naseljenikov v tem kraju so potomci pionirjev, ki so se prvi naselili na poljedelska zemljišča v Palestini.

Pridelujejo žito, jecmen in druge žitarice, ter citrusno sadje — večidel pomaranče. Mlekarske in perutninarske farme so priče dobro uspevati, ker se je potom kržanja domačega goveda in perutnine z uvoženim inozemsko zelo izboljšalo oboje. Umetni ribniki so dvignili ribi-

štvo in danes je najti judovske ribiče na Galilejskem jezeru in na Sredozemskem morju.

Mnoga kmetovalska naselja imajo tudi svoje krajevne industrije. Tu popravljajo poljedelske stroje ali pa jih izdelujejo za prodajo. Mlekarnice, v katerih izdelujejo sir, in tvornice za predelovanje citrusne sadya prodajajo svoje izdelke v dežele preko morja. Posebno gre citrusni sok iz oranž in podobnega sadja. Palestinsko vino je tudi na široko poznano kot prvotno.

Vasi so mnogovrstne. Povečini so farmerske in v teh obdelujejo zemljo lastniki sami. V mnogih starejših naseljih namajajo delavce. So pa tudi naselja brez privatne lastovane zemlje. Tu obdelujejo zemljo združno. Po nekaterih vaseh lastujejo kmetovalci nekatere stvari, drugo je skupna last komune ali občine. O vsem tem odločajo posamezna naselja sama in prostovoljno, odvisno je od tega, kakšno upravo in občino želijo imeti prebivalci tega ali onega naselja. Ako se hoče kak član zadruga ali komune izseliti, to lahko stori. Včasih se odloči cela občina za spremembo v lastnini itd. Tako postane čez noč prej kolektivna vas le delno kolektivna, ali pa narobe, kakor že odloči večina. Posamezne farme, kakršne najdemo v Ameriki in v Kanadi, so zelo redke.

V nekaterih naseljih žive pravoverni Judje, ki se drže vseh pravil svoje vere in hrani in opravljajo dnevni molitev. So pa naselja, kjer bi bilo težko dobiti po verskem predpisu pripravljeno kosilo. Spet v drugih se drže posamezniki v tem pogledu svojega prepričanja, neoziraje se na druge. Ali vsa naselja so del celotnega naroda, ki si gradi in obnavlja svojo pradedno domovino. (Common Council.)

GOSPODARSKI RAZVOJ SLOVENSKEGA PRIMORJA

v prvem letu po priključitvi

Gorica. — Na dan obletnice priključitve Slovenskega Primorja k FLRJ, v sredo 15. t. m., je bilo v Solkanu tretjo redno zasedanje skupščine okrajnega ljudskega odbora Gorice. Zasedanju so prisostvovali poleg delegatov tudi zastopniki jugoslovanske armade in zastopnik Prezidijske ljudske skupščine LRS. Po pozdravljih in govoru zastopnika jugoslovanske armade je podal predsednik okrajnega odbora poročilo o delu in bodočih nalogah krajevnih ljudskih odborov na Goriškem.

Velikanskemu navdušenju, ki ga je pokazalo primorsko ljudstvo ob dnevnih priključitve, je sledila resna odločitev, da bo napelo vse sile za dosego razvojne ravnosti ostalih krajev na gospodarskem, kulturno-prosvetnem in socialno-zdravstvenem polju. Goriški okraj se je že takoj po priključitvi vključil v petletni plan. Takoj so se pričela obnovitvena dela, ki so v celoti poverjena podjetju Zidgrad, ki gradi in popravlja 7 šol, cesto Dolenje-Ajdovščina in Opatje selo-Miren. Podjetje je zgradilo tudi dve kapnici v Lovkovicah. V načrtu ima gradnjo okrajne mehanične delavnice in tovarne eteričnega olja na Trnovem ter razna druga dela, ki bodo v tem letu dosegla vsoto 142.900.000 din. V letu 1949 so popolnoma obnovili 32.890 kub. m; samo pokrili 2600 kub.

Po priključitvi je kmetijski odsek nabavil 100.000 kg semenjskih žit, predvsem pšenice. Za jesensko sejev je bilo s traktorji preoranih 211 ha zemlje, za zimsko pa 221 ha.

Od priključitve do konca leta 1947 so v okraju obnovili 21.000 kub. m hiš, 9000 kub. m hiš so samo pokrili, 48.000 kub. m hiš pa so zgradili na novo. Vrednost tega dela znaša skupno 18 milijonov 780.000 din. V letu 1949 so popolnoma obnovili 32.890 kub. m; samo pokrili 2600 kub.

Obnavlja in elektrificira poškodovana električna omrežja; v planu ima elektrifikacijo Banjske planote, Levpe, Trbovega, Lokeve, Ozeljana, Višice, Hudega loga, Lokvice, Brd in Podšabotina. Prav tako bo tudi izpopolnjeno telefonsko omrežje.

Da bi planska komisija in podjetja, ki so vključena v plan, bolje delala, je okrajni ljudski odbor ustanovil direktijo proizvodnih podjetij in trgovsko-gostinskih obratov.

V hitrem gospodarskem razvoju po priključitvi je posebno značilen razvoj zadrugištva. Zlasti so se močno razvile na bavno-prodajne zadruge. Primorski kmetje so pravilno razu-

meli smisel in ugodnosti vezane trgovine.

V Šempetru je bil vzpostavljen okrajni magazin in se je razvil v mogočno trgovsko podjetje, ki ima poleg centralnega skladišča za garantirano preskrbo tudi 25 prodajal in jastvinarni, tekstilom in železino v vseh večjih centrih v okraju.

V Vipavi urejajo pitališče za 700 prašičev, v Renčah pa za 100.

Kmalu po priključitvi se je začela razvijati lokalna industrija. V okraju je že 7 proizvodnih podjetij. Pred dvema mesecema je pričela obratovati usnjarna v Mirnu. Stroje so pripeljali iz raznih krajev, kjer so stali neizkoriščeni. Danes je tovarna popolnoma opremljena in izdeluje zgornje in spodnje ušnje najboljše kakovosti.

Po priključitvi je kmetijski odsek nabavil 100.000 kg semenjskih žit, predvsem pšenice. Za jesensko sejev je bilo s traktorji preoranih 211 ha zemlje, za zimsko pa 221 ha.

Od priključitve do konca leta 1947 so v okraju obnovili 21.000 kub. m hiš, 9000 kub. m hiš so samo pokrili, 48.000 kub. m hiš pa so zgradili na novo. Vrednost tega dela znaša skupno 18 milijonov 780.000 din. V letu 1949 so popolnoma obnovili 32.890 kub. m; samo pokrili 2600 kub.

Obnavlja in elektrificira poškodovana električna omrežja; v planu ima elektrifikacijo Banjske planote, Levpe, Trbovega, Lokeve, Ozeljana, Višice, Hudega loga, Lokvice, Brd in Podšabotina. Prav tako bo tudi izpopolnjeno telefonsko omrežje.

Da bi planska komisija in podjetja, ki so vključena v plan, bolje delala, je okrajni ljudski odbor ustanovil direktijo proizvodnih podjetij in trgovsko-gostinskih obratov.

V hitrem gospodarskem razvoju po priključitvi je posebno značilen razvoj zadrugištva. Zlasti so se močno razvile na bavno-prodajne zadruge. Primorski kmetje so pravilno razu-

MED OTROCI — BEGUNCI IZ EGEJSKE MAKEDONIJE

Blizu Ptujja, ob Dravi pod Haložami stoji grad Borl. Nekdaj pustja, siva stavba na skali je sedaj polna življenja. Nad tristo otrok iz Egejske Makedonije in z njimi petnajst žena in deklet, ki so zbežali spomladi iz Grčije pred nasiljem monarhofašistov, je našlo tu zavetišče.

"Iz okolice Lerina smo doma. Moj mož je bil dve leti Titov partizan. Ker ob koncu vojne pri nas še ni bilo svobode, je šel zopet v Markosove čete. Že tri leta se bori. Ko so monarhofašisti proti koncu marca napadli našo vas, smo žene z otroki zbežale v planine. Težko je bilo. Bredle smo sneg do pasu in še čez. Šle smo nato v Jugoslavijo, da se rešimo pred fašisti. Sprejeli ste nas kot oče in mati." Tako pripoveduje Paraška Panovska, ki ima s seboj sinčka in skrbi obenem še za dvajset drugih malčkov.

Podobna je zgodba vseh drugih beguncev. Iz Trsa se je na primer umaknilo v Jugoslavijo stosedemnajst ljudi. Osemnajstletna Velika Trajkova pravi, da so krajevne organizacije Narodnoosvobodilne fronte, žena in mladine poslale z otroki tudi nekaj žena in deklet za spremljevalke. Trideset malčkov iz te vasi sedaj ona vodi. Po prihodu v Jugoslavijo so živili begunci nekaj časa v Beli Crkvi v Vojvodini, nato pa so prišli poleti v dve skupnini v Ljubljano. Dva tedna so bili tu na bazi, nato pa so se pripeljali v Borl. "Tu bomo ostale toliko časa, dokler ne bo Grčija svobodna," pravijo spremljevalke otrok.

Življenje v gradu je lepo urejeno. Že ob pol sedmih vstanejo. Dosti je dela z oblačenjem in umivanjem tristo otrok. Mnogi tega sami še ne znajo saj so stari od dve do sedem let. Kljub temu pa znajo v lepem redu prikorakati na dvorišče, kjer zapoje nekaj partizanskih pesmi — makedonskih, pa tudi srbske znajo — nato pa telovadijo pod vodstvom mlajših spremljevalk. Tudi kolo zaplešajo včasih. Najbolje ga zna voditi sedemletna Beba Koku, Vlahinja iz Pisoderija. Živalmo dekletce je. Če pa jo vprašajo, zakaj je zapustila rojstno vas, se zresni, ko pripoveduje: "Ameriška letala so bombardirala našo vas. Skoraj sami otroci smo zbežali ponoči v hribe. Moja mama je ostala doma. Rekla mi je, naj grem, da bom ostala živa. Ko pa bo moj očka-partizan zmagal, se bom pa vrnila domov."

Tudi za zdravje malčkov je preskrbljeno. Po obilnem zajtrku je vsako jutro ambulantni pregled. Otroci so se ga že tako navadili, da pridejo kar sami k zdravniški sestri Mariji, če jih kar koli boli. Seve bo potrebno za njihovo zdravje še več truda.

m in na novo zgradil 95.542 kub. m. V delu je 508 stanovanjskih hiš in gospodarskih poslopj, ki so povprečno za 66% dograjene.

V okraju je skupno 108 šol, katere je obiskovalo ob koncu šolskega leta 8028 učencev. Šole so bile pred priključitvijo brez knjižnic, danes pa imajo 88 učiteljskih in 97 šolskih knjižnic.

V okraju so bili v 54 šolah tečajji za izpopolnitev osnovnošolskega znanja, ki jih je posečalo 1207 tečajnikov.

Pedano je bilo nato še delo ljudske prosvete in socialnega skrbništva, ki sta prav tako žela velike uspehe. — (P. D.)

V okraju je skupno 108 šol, katere je obiskovalo ob koncu šolskega leta 8028 učencev. Šole so bile pred priključitvijo brez knjižnic, danes pa imajo 88 učiteljskih in 97 šolskih knjižnic.

V okraju so bili v 54 šolah tečajji za izpopolnitev osnovnošolskega znanja, ki jih je posečalo 1207 tečajnikov.

Pedano je bilo nato še delo ljudske prosvete in socialnega skrbništva, ki sta prav tako žela velike uspehe. — (P. D.)

Uprava ima s tolikim številom otrok mnogo skrbi. Poverjenstvo za trgovino in preskrbo pri OILO Ptuj jim pomaga pri nabavi živil. Begunci in begunke so prišli iz Grčije slabo oblačeni. Glavni odbor RKS je že poskrbel, da bodo otroci in odrasli dobili vsa potrebna oblačila za zimo. Otroci bodo prejeli med drugim vsak po en plašček, oblačila, hlače in jopiče, visoke čevlje ter perilo, žene pa zimski plašč, dve obleki, čevlje in perilo. Torej se jim mraza ni treba bati. Za zimo je pripravljen tudi še premog iz bližnjega rudnika in drva; to pa je treba še pripeljati v grad. Vodo morajo sedaj še voziti vsak drugi dan z avtom, da napolnijo rezervarje; kmalu pa bodo uredili v stavbi vodovodne naprave. Tudi za napeljavo električne omrežja do gradu je že dogovorjeno. Pri nakladanju premoga, napeljavi vodovoda in električne omrežja bo pomagala tudi mladinska delovna brigada, ki jo zbira okrajni odbor LMS.

Za vzgojo otrok bo treba še bolj poskrbeti. V kratkem bo prišlo še pet otroških negovalk. Četrtna otrok je stara že sedem let; zanjo bo treba pripraviti šolo z dvema razredoma, seveda v makedonskem jeziku. Ministrstvo prosvete za to stvar že skrbi in bo poslal učiteljice. Pionirji iz Ptujja se bodo pripravili na obisk makedonskih otrok, da jih s prireditvijo razvesele. Ali ne bi bilo mogoče, da bi se tudi otroci iz Grčije pripravili na kako igrice? Morda bi lahko ustanovili tudi svoj pevski zbor? Tako je torej življenje beguncev iz Grčije. Mnogo je lepega pa tudi mnogo skrbi. Zvečer, ko so spravile male spat, se žene in dekleta zberejo v sobi, od koder se vidi daleč naokrog po Ptujskem polju tja do Slovenskih gor, in si pripovedujejo

o domu. Mnogo pisem dobe iz svojih krajev; pišejo jim o boju makedonskega in grškega ljudstva za osvoboditev izpod jarma monarhofašistov in tujih osvajačev. Tudi same pišejo svojem v Egejski Makedoniji pa tudi svojem-izseljencem v drugih deželah. Pogumne so te žene. Olga Ničova je dobila pred nekaj dnevi pismo: njenega moža partizanskega komandirja, so fašisti ujeli; sam si je moral skopati grob, nato pa so ga ubili. Prej je bila Olga najbolj vesela, igrala se je vedno z otroki in plešala z njimi. Zda je mnogo bolj teana. Tu pri has bo dočakala svobodo svoje domovine, nato se bo vrnila domov. Prav tako jo bo dočakala mala, štiriletna Lena, ki se ne spominja več imena svoje vasi, vendar pa ne more pozabiti, kako so ji fašistični zločinci umorili mater. Prav tako bodo dočakali svobodo tudi drugi otroci, ki so našli varno zavetje v Borlu in v drugih krajih naše države. — nm —

o domu. Mnogo pisem dobe iz svojih krajev; pišejo jim o boju makedonskega in grškega ljudstva za osvoboditev izpod jarma monarhofašistov in tujih osvajačev. Tudi same pišejo svojem v Egejski Makedoniji pa tudi svojem-izseljencem v drugih deželah. Pogumne so te žene. Olga Ničova je dobila pred nekaj dnevi pismo: njenega moža partizanskega komandirja, so fašisti ujeli; sam si je moral skopati grob, nato pa so ga ubili. Prej je bila Olga najbolj vesela, igrala se je vedno z otroki in plešala z njimi. Zda je mnogo bolj teana. Tu pri has bo dočakala svobodo svoje domovine, nato se bo vrnila domov. Prav tako jo bo dočakala mala, štiriletna Lena, ki se ne spominja več imena svoje vasi, vendar pa ne more pozabiti, kako so ji fašistični zločinci umorili mater. Prav tako bodo dočakali svobodo tudi drugi otroci, ki so našli varno zavetje v Borlu in v drugih krajih naše države. — nm —

o domu. Mnogo pisem dobe iz svojih krajev; pišejo jim o boju makedonskega in grškega ljudstva za osvoboditev izpod jarma monarhofašistov in tujih osvajačev. Tudi same pišejo svojem v Egejski Makedoniji pa tudi svojem-izseljencem v drugih deželah. Pogumne so te žene. Olga Ničova je dobila pred nekaj dnevi pismo: njenega moža partizanskega komandirja, so fašisti ujeli; sam si je moral skopati grob, nato pa so ga ubili. Prej je bila Olga najbolj vesela, igrala se je vedno z otroki in plešala z njimi. Zda je mnogo bolj teana. Tu pri has bo dočakala svobodo svoje domovine, nato se bo vrnila domov. Prav tako jo bo dočakala mala, štiriletna Lena, ki se ne spominja več imena svoje vasi, vendar pa ne more pozabiti, kako so ji fašistični zločinci umorili mater. Prav tako bodo dočakali svobodo tudi drugi otroci, ki so našli varno zavetje v Borlu in v drugih krajih naše države. — nm —

o domu. Mnogo pisem dobe iz svojih krajev; pišejo jim o boju makedonskega in grškega ljudstva za osvoboditev izpod jarma monarhofašistov in tujih osvajačev. Tudi same pišejo svojem v Egejski Makedoniji pa tudi svojem-izseljencem v drugih deželah. Pogumne so te žene. Olga Ničova je dobila pred nekaj dnevi pismo: njenega moža partizanskega komandirja, so fašisti ujeli; sam si je moral skopati grob, nato pa so ga ubili. Prej je bila Olga najbolj vesela, igrala se je vedno z otroki in plešala z njimi. Zda je mnogo bolj teana. Tu pri has bo dočakala svobodo svoje domovine, nato se bo vrnila domov. Prav tako jo bo dočakala mala, štiriletna Lena, ki se ne spominja več imena svoje vasi, vendar pa ne more pozabiti, kako so ji fašistični zločinci umorili mater. Prav tako bodo dočakali svobodo tudi drugi otroci, ki so našli varno zavetje v Borlu in v drugih krajih naše države. — nm —

o domu. Mnogo pisem dobe iz svojih krajev; pišejo jim o boju makedonskega in grškega ljudstva za osvoboditev izpod jarma monarhofašistov in tujih osvajačev. Tudi same pišejo svojem v Egejski Makedoniji pa tudi svojem-izseljencem v drugih deželah. Pogumne so te žene. Olga Ničova je dobila pred nekaj dnevi pismo: njenega moža partizanskega komandirja, so fašisti ujeli; sam si je moral skopati grob, nato pa so ga ubili. Prej je bila Olga najbolj vesela, igrala se je vedno z otroki in plešala z njimi. Zda je mnogo bolj teana. Tu pri has bo dočakala svobodo svoje domovine, nato se bo vrnila domov. Prav tako jo bo dočakala mala, štiriletna Lena, ki se ne spominja več imena svoje vasi, vendar pa ne more pozabiti, kako so ji fašistični zločinci umorili mater. Prav tako bodo dočakali svobodo tudi drugi otroci, ki so našli varno zavetje v Borlu in v drugih krajih naše države. — nm —

o domu. Mnogo pisem dobe iz svojih krajev; pišejo jim o boju makedonskega in grškega ljudstva za osvoboditev izpod jarma monarhofašistov in tujih osvajačev. Tudi same pišejo svojem v Egejski Makedoniji pa tudi svojem-izseljencem v drugih deželah. Pogumne so te žene. Olga Ničova je dobila pred nekaj dnevi pismo: njenega moža partizanskega komandirja, so fašisti ujeli; sam si je moral skopati grob, nato pa so ga ubili. Prej je bila Olga najbolj vesela, igrala se je vedno z otroki in plešala z njimi. Zda je mnogo bolj teana. Tu pri has bo dočakala svobodo svoje domovine, nato se bo vrnila domov. Prav tako jo bo dočakala mala, štiriletna Lena, ki se ne spominja več imena svoje vasi, vendar pa ne more pozabiti, kako so ji fašistični zločinci umorili mater. Prav tako bodo dočakali svobodo tudi drugi otroci, ki so našli varno zavetje v Borlu in v drugih krajih naše države. — nm —

o domu. Mnogo pisem dobe iz svojih krajev; pišejo jim o boju makedonskega in grškega ljudstva za osvoboditev izpod jarma monarhofašistov in tujih osvajačev. Tudi same pišejo svojem v Egejski Makedoniji pa tudi svojem-izseljencem v drugih deželah. Pogumne so te žene. Olga Ničova je dobila pred nekaj dnevi pismo: njenega moža partizanskega komandirja, so fašisti ujeli; sam si je moral skopati grob, nato pa so ga ubili. Prej je bila Olga najbolj vesela, igrala se je vedno z otroki in plešala z njimi. Zda je mnogo bolj teana. Tu pri has bo dočakala svobodo svoje domovine, nato se bo vrnila domov. Prav tako jo bo dočakala mala, štiriletna Lena, ki se ne spominja več imena svoje vasi, vendar pa ne more pozabiti, kako so ji fašistični zločinci umorili mater. Prav tako bodo dočakali svobodo tudi drugi otroci, ki so našli varno zavetje v Borlu in v drugih krajih naše države. — nm —

o domu. Mnogo pisem dobe iz svojih krajev; pišejo jim o boju makedonskega in grškega ljudstva za osvoboditev izpod jarma monarhofašistov in tujih osvajačev. Tudi same pišejo svojem v Egejski Makedoniji pa tudi svojem-izseljencem v drugih deželah. Pogumne so te žene. Olga Ničova je dobila pred nekaj dnevi pismo: njenega moža partizanskega komandirja, so fašisti ujeli; sam si je moral skopati grob, nato pa so ga ubili. Prej je bila Olga najbolj vesela, igrala se je vedno z otroki in plešala z njimi. Zda je mnogo bolj teana. Tu pri has bo dočakala svobodo svoje domovine, nato se bo vrnila domov. Prav tako jo bo dočakala mala, štiriletna Lena, ki se ne spominja več imena svoje vasi, vendar pa ne more pozabiti, kako so ji fašistični zločinci umorili mater. Prav tako bodo dočakali svobodo tudi drugi otroci, ki so našli varno zavetje v Borlu in v drugih krajih naše države. — nm —

o domu. Mnogo pisem dobe iz svojih krajev; pišejo jim o boju makedonskega in grškega ljudstva za osvoboditev izpod jarma monarhofašistov in tujih osvajačev. Tudi same pišejo svojem v Egejski Makedoniji pa tudi svojem-izseljencem v drugih deželah. Pogumne so te žene. Olga Ničova je dobila pred nekaj dnevi pismo: njenega moža partizanskega komandirja, so fašisti ujeli; sam si je moral skopati grob, nato pa so ga ubili. Prej je bila Olga najbolj vesela, igrala se je vedno z otroki in plešala z njimi. Zda je mnogo bolj teana. Tu pri has bo dočakala svobodo svoje domovine, nato se bo vrnila domov. Prav tako jo bo dočakala mala, štiriletna Lena, ki se ne spominja več imena svoje vasi, vendar pa ne more pozabiti, kako so ji fašistični zločinci umorili mater. Prav tako bodo dočakali svobodo tudi drugi otroci, ki so našli varno zavetje v Borlu in v drugih krajih naše države. — nm —

o domu. Mnogo pisem dobe iz svojih krajev; pišejo jim o boju makedonskega in grškega ljudstva za osvoboditev izpod jarma monarhofašistov in tujih osvajačev. Tudi same pišejo svojem v Egejski Makedoniji pa tudi svojem-izseljencem v drugih deželah. Pogumne so te žene. Olga Ničova je dobila pred nekaj dnevi pismo: njenega moža partizanskega komandirja, so fašisti ujeli; sam si je moral skopati grob, nato pa so ga ubili. Prej je bila Olga najbolj vesela, igrala se je vedno z otroki in plešala z njimi. Zda je mnogo bolj teana. Tu pri has bo dočakala svobodo svoje domovine, nato se bo vrnila domov. Prav tako jo bo dočakala mala, štiriletna Lena, ki se ne spominja več imena svoje vasi, vendar pa ne more pozabiti, kako so ji fašistični zločinci umorili mater. Prav tako bodo dočakali svobodo tudi drugi otroci, ki so našli varno zavetje v Borlu in v drugih krajih naše države. — nm —

o domu. Mnogo pisem dobe iz svojih krajev; pišejo jim o boju makedonskega in grškega ljudstva za osvoboditev izpod jarma monarhofašistov in tujih osvajačev. Tudi same pišejo svojem v Egejski Makedoniji pa tudi svojem-izseljencem v drugih deželah. Pogumne so te žene. Olga Ničova je dobila pred nekaj dnevi pismo: njenega moža partizanskega komandirja, so fašisti ujeli; sam si je moral skopati grob, nato pa so ga ubili. Prej je bila Olga najbolj vesela, igrala se je vedno z otroki in plešala z njimi. Zda je mnogo bolj teana. Tu pri has bo dočakala svobodo svoje domovine, nato se bo vrnila domov. Prav tako jo bo dočakala mala, štiriletna Lena, ki se ne spominja več imena svoje vasi, vendar pa ne more pozabiti, kako so ji fašistični zločinci umorili mater. Prav tako bodo dočakali svobodo tudi drugi otroci, ki so našli varno zavetje v Borlu in v drugih krajih naše države. — nm —

o domu. Mnogo pisem dobe iz svojih krajev; pišejo jim o boju makedonskega in grškega ljudstva za osvoboditev izpod jarma monarhofašistov in tujih osvajačev. Tudi same pišejo svojem v Egejski Makedoniji pa tudi svojem-izseljencem v drugih deželah. Pogumne so te žene. Olga Ničova je dobila pred nekaj dnevi pismo: njenega moža partizanskega komandirja, so fašisti ujeli; sam si je moral skopati grob, nato pa so ga ubili. Prej je bila Olga najbolj vesela, igrala se je vedno z otroki in plešala z njimi. Zda je mnogo bolj teana. Tu pri has bo dočakala svobodo svoje domovine, nato se bo vrnila domov. Prav tako jo bo dočakala mala, štiriletna Lena, ki se ne spominja več imena svoje vasi, vendar pa ne more pozabiti, kako so ji fašistični zločinci umorili mater. Prav tako bodo dočakali svobodo tudi drugi otroci, ki so našli varno zavetje v Borlu in v drugih krajih naše države. — nm —

o domu. Mnogo pisem dobe iz svojih krajev; pišejo jim o boju makedonskega in grškega ljudstva za osvoboditev izpod jarma monarhofašistov in tujih osvajačev. Tudi same pišejo svojem v Egejski Makedoniji pa tudi svojem-izseljencem v drugih deželah. Pogumne so te žene. Olga Ničova je dobila pred nekaj dnevi pismo: njenega moža partizanskega komandirja, so fašisti ujeli; sam si je moral skopati grob, nato pa so ga ubili. Prej je bila Olga najbolj vesela, igrala se je vedno z otroki in plešala z njimi. Zda je mnogo bolj teana. Tu pri has bo dočakala svobodo svoje domovine, nato se bo vrnila domov. Prav tako jo bo dočakala mala, štiriletna Lena, ki se ne spominja več imena svoje vasi, vendar pa ne more pozabiti, kako so ji fašistični zločinci umorili mater. Prav tako bodo dočakali svobodo tudi drugi otroci, ki so našli varno zavetje v Borlu in v drugih krajih naše države. — nm —

o domu. Mnogo pisem dobe iz svojih krajev; pišejo jim o boju makedonskega in grškega ljudstva za osvoboditev izpod jarma monarhofašistov in tujih osvajačev. Tudi same pišejo svojem v Egejski Makedoniji pa tudi svojem-izseljencem v drugih deželah. Pogumne so te žene. Olga Ničova je dobila pred nekaj dnevi pismo: njenega moža partizanskega komandirja, so fašisti ujeli; sam si je moral skopati grob, nato pa so ga ubili. Prej je bila Olga najbolj vesela, igrala se je vedno z otroki in plešala z njimi. Zda je mnogo bolj teana. Tu pri has bo dočakala svobodo svoje domovine, nato se bo vrnila domov. Prav tako jo bo dočakala mala, štiriletna Lena, ki se ne spominja več imena svoje vasi, vendar pa ne more pozabiti, kako so ji fašistični zločinci umorili mater. Prav tako bodo dočakali svobodo tudi drugi otroci, ki so našli varno zavetje v Borlu in v drugih krajih naše države. — nm —

o domu. Mnogo pisem dobe iz svojih krajev; pišejo jim o boju makedonskega in grškega ljudstva za osvoboditev izpod jarma monarhofašistov in tujih osvajačev. Tudi same pišejo svojem v Egejski Makedoniji pa tudi svojem-izseljencem v drugih deželah. Pogumne so te žene. Olga Ničova je dobila pred nekaj dnevi pismo: njenega moža partizanskega komandirja, so fašisti ujeli; sam si je moral skopati grob, nato pa so ga ubili. Prej je bila Olga najbolj vesela, igrala se je vedno z otroki in plešala z njimi. Zda je mnogo bolj teana. Tu pri has bo dočakala svobodo svoje domovine, nato se bo vrnila domov. Prav tako jo bo dočakala mala, štiriletna Lena, ki se ne spominja več imena svoje vasi, vendar pa ne more pozabiti, kako so ji fašistični zločinci umorili mater. Prav tako bodo dočakali svobodo tudi drugi otroci,

MAVRICA

WANDA WASILEWSKA
iz različne prevedla VERA BRNČIČ in MILE KLOPČIČ

(Nadaljevanje)

—Ne joči. Mišutka je umrl, kakor umirajo rdečearmeji, razumeš? Umrl je od od nemške krogle, za pravično stvar, razumeš?

Obračala se je k Zini, toda govorila je sami sebi. V grlu jo je tiščalo ihtenje, in bala se je, da ne bo zdržala, da se bo zrušila na kolena ob sinovem truplu in zatulila kakor žival, tulila bo, da se bo razlegalo po vsej vasi, tulila bo o svoji nesreči, o svoji žalosti, o smrti sina, ki ga je rodila, hranila in negovala deset let in ki je zdaj padel, zadet od nemške krogle.

—Oče mu je govoril, ko je odhajal v partizane: "Glej, da me ne osramotiš!" Pa je Mišutka poslušal očetovo zapoved, ni osramotil svojih ... Razumeš?

—Razumem—je zahlipala Zina.
—Ni treba jokati, Mišutka bo težko ležal, če bodo padle nanj solze. Ni treba jokati. Rajši mi pomagaj, da razgrnem rjuho.

Razgrnili so v jami laneno rjuho, položili nanjo ubitega in ga zavili.

—Zato, da mu ne bi prst zasula oči—je rekla mati.

—Zato, da mu ne bi zasula oči—je s tankim glasom ponovila Zina.

—Zina, vzemi prgišče prsti ter jo vrzi na brata—je rekla Maljučiča.

Deklec je počenilo, vzelo grudo rjave glinice in jo vrglo na rjuho. Za njo je vrgel Saša. Mati je z lopato metala zemljo. Zakopala je jarjo, dokler ni postal grob tako visok, kakor tla, dokler ni zrasel nad njim majhen grček.

—Treba je zemljo poteptati—je rekla žena.—Sicer lahko opazijo, pa bodo prišli in vse razkopali.

Vsi trije so začeli teptati. Maljučiča je teptala korak za korakom, skrbno in previdno. Misli je, kako mora proti vsem običajem, proti lastnemu srcu teptati sinov grob, kako dela nekaj, česar nikoli nihče ne dela. Da zdaj tepla svetlo laso sinovo glavo, njegove krvave prsi, njegove suhe otroške roke in noge.

—Tako mora biti—je odgovarjala svojim mislim, in mala Zina je ponovila kakor odmev:

—Mora biti ...
—Je dosti?—je vprašal Saša.

—Ne, sinko. Zemlja je še mehka, še se vidi. Teptaj, teptaj še, dokler ne bo čisto ravno.

Skrbno je zbrala ostanke prsti, jih odnesla v sobo in posula pred pečjo. Pometla je vežo, da ni ostalo niti sledu groba, nato je nametala po tleh trsak in slame, da je bila veža videti kakor po navadi.

—Se kaj vidi?
Saša je pozorno pogledal.

—Ne ... Saj lahko še popravimo podnevi, ko bo svetlo.

—Maljučiča je stala in gledala nenavadni sinov grob, posejan s trskami in slamo. Od Mišutke ni ostalo nobenega sledu. Dogajalo se je, da so umirali otroci. Tudi vsakdo je imel svoj kosto in grob, porasel z zeleno travo. O Miški pa ni ostalo niti sledu. Ležal je v domači hiši, toda niti ona ga ne bi našla, če ne bi vedela, kje je pokopan.

—Pojdite spat, otročki—je rekla.
—Kaj pa vi?

—Tudi jaz ležem ... Do jutra ni daleč, moramo se naspiti.

Pa ni spala. Misli je na Mišutko, misli je na to, kaj je bil odšel s partizani. V vojsko ga niso vzeli, ker je že osemnajstega leta izgubil dva prsta in je veljal za nesposobnega. Partizani pa ne gledajo, ali ima prste ali ne, zanje je bil sposoben.

Prišel bo Platon, pa bo vprašal, kje je Miško. Vedno je bil njegov ljubljeneček. Kaj naj je odgovori možu? Da leži Mišutka v veži, pod glavnim podom, z nemško kroglo v srcu?

... In vendar je vedela, da bo Platon mirno poslušal to novico, da bo rekel isto, kar je rekel

takrat, ko so prišli v vas Nemci, on sam pa je skupaj z drugimi, s culo na rami, odhajal daleč od tod, v gozdove, kjer se je odred lahko skrival. "Ti se pa drži, stara. Če se kaj pripeti, pograbi kol, sekuro, kar bo pri roki, samo ne daj se. Zdjaj so taki časi, da se morajo vai boriti. Starci, ženske in celo otroci!"

Platon bo rekel: "Kaj hočeš, naš Mišutka je padel v borbi z Nemci. Ne tuli, stara, padel je za domovino, razumeš?"

—In Maljučiča ni jokala. Strmel je s široko odprtimi očmi v vrata, za katerimi se je pod podom v veži skrival sinov grob.

Na cesti pa sta stražarja še vedno razpravljala o nočnih dogodkih.

—Hudičevi kraji. Kdo bi ga le bil vzel? Raschke pravi, da nista ničesar slišala. Saj vendar sneg škriplje, čim stopiš nanj.

—Kdo bi vedel—je čemerno zagodrnjal drugi.

—Ali je tu sploh mogoče kaj razumeti?

In vedno pogosteje sta se ozirala naokrog. Zdelo se je, da je zaškripal sneg, glasno je zaškripal, že se skuraj čujejo koraki. Ozreš se, pa ni nikjer nič. Okoli lune se je zarisal meglen, svetlikajoč se kolobar. Svetlobna stebra slavaloka sta počasi ugašala in bledele.

—Videti je, kakor da je mraz nekoliko popustil—je pripomnil eden izmed vojakov.

—Vraga je popustil! Jaz kar čakam, kdaj mi bosta uhlja odpadla. Zunaj še gre, ko pa stopiš v hišo in posediš na toplem, peče kakor ogenj.

—Najbrže sta ti zmrznila.

—Seveda sta zmrznila. Noge me tudi strahotno bole ... Ko pride odjuga, bom gnil pri živem telesu.

—Lahko si srečen, poslali te bodo v bolnico.

—Kakšna bolnica neki! Mar so Mahlerja poslali v bolnico? Pa ima popolnoma črne noge.

—Nikar ne vpij.

—Saj ni nikogar.

—Tebi se zdi, da ni nikogar, narednik bo pa že jutri vse vedel.

—Kvečjemu če mu boš ti tekel tožarit.

—Ali bi jo rad skupil po gobcu?

—Kaj se jezíš? Ne govori neumnosti. Čudeži se ne dogajajo.

—Se ne dogajajo. Seveda se nedogajajo ... Pa mi povej, kdo je odnesel otrokovo truplo?

—To je druga stvar ... Govorim o naredniku.

—Kajpada!

Rob okoli lune se je vedno bolj širil, postajal je gostejši in je ostro izstopal s svojo mlečno modrino na prozornem nebu.

—Govori, kar hočeš, toda mraz bi moral ob svitanju še bolj pritisniti, zdaj pa nekako popuša.

—Morda res popuša.

Zrak, ki je bil poprej nepremičen kakor otrpla ledena gmota, se je komaj opazno zganil. Zapihal je lahen vetrček.

—Pravimati, da se vreme spreminja. Po nogah me trga.

—Revma?

—Da. Stara stvar. Kadar koli se vreme menja, me trga. Hodila sta sem ter tja po cesti.

—Kaj je tista ženska še vedno v skednju?

—Se.

—Do jutra bo zmrznila.

—Če se bo stopilo, ne bo.

—Zoprno delo—fantič, ženska ...

—Kaj bi pa ti rad? Takšna babnica te lahko sune pod rebra, da še zavzdihni ne utegneš ... Najhuji pa so fantalini. Povsod se zrinesejo, povsod se prerinejo. Posiljajo jih sem špionirat. Trenutek sta molčala.

—Jaz bi naredil čisto drugače ... kakor kapetan v oni vasi, se spominjaš?

—Oni s topim nosom je prikimal.

—Poglej ... Nikoli ne bodo delali za nas, saj jih poznam. Končno jih bo le treba uničiti. Potemtakem rajši takoj. Bilo bi manj sitnosti.

—Vse?

(Dalje prihodnjič)

vratil razdraženo pljuska, šum vodovja odmeva visoko med strme bregove. Kako lepa, kako silna je ta voda Drava ... Počasni se odmika star, razšvedran brod od brega. Zaradi deročega toka ima brodar polne roke dela. Sam star in siv se zrača s sivo vodno površino in s sivo jutranjo okolico. Od daleč sem najbrž tudi jaz ves siv. Brod zajame sredina struge in škripajoč se pomika proti drugemu bregu.

Zdaj sva že izven nevarnosti, ker je brod zaplul v širok, miren zaliv. Brodar, ki mi skraja na vprašanja niti ne odgovarja, postane zdaj vedrejši in zgovornejši. Medtem ko le sem in tja zamahne z veslom, mi pripoveduje nekaj iz svojega življenja. Tudi on ni iz tega kraja in tudi njega je poslal sem Heimatsdienst. Toda ker ni bil mož doma s Švabskega ali iz Tueringena, temveč iz soboških hribov tam za Košenjakom, mu niso priskrbeli domačije za trideset glav govedi, temveč bajto za dva repa in star brod, ki se z njim razen tihotapcev in potehuov skoraj nihče ne vozi. Ko obmejniki je že zdopa govoril oba jezika in se zato počutil domačega med suškimi domačini. Ko ga vprašam, kakor se počuti sicer, mi odgovori:

"Nič ne rečem, toda rad bi dočakal to, da bi se mi, kadar zaidem v krmo, ne bilo treba usedati k mizi za vrata, ampak da bi smel sedeti tja, kamor sedajo spodobni ljudje ..."

Ker sem mu stisnil v roko dvojno prevoznico, se je tako zavzel, da je še dolgo stal na robu broda in strmel za menoj, dokler mu nisem izginil v grmovje nad bregom.

Pri Pirkšmidu, občestni gostilni na Dromlju, se človek ne naveliča poslušati starega krčmarja, ki tod že skoraj štirideset let roko ven moli. Ta kraj je pred vojno spadal k nemški obmejni občini Legerpuh. Krčmar je bil tiste vrste slovenskih naseljencev, ki so dolga desetletja pred vojno naseljevali izumirajočo labodsko dolino vse od Laboda pa gori mimo Volšperga. Nemški kronisti, ki so bili v skrbeh za nemški značaj tega prelepa kóta koruške dežele, so nekoč s strahom ugotavljali, da je že vsaka tretja kmetinja v slovenskih rokah. Njih strah pa je bil popolnoma neutemeljen, kajti nekaj je pripomogla nemška kultura, nekaj okolje, največ pa slovenski oportunizem, da so se ti naseljenci že v drugem rodu utopili v nemški večini. Utopili se niso le tisti, ki so prišli v nemško celoto, temveč tudi tisti, ki so se naselili na levem dravskem bregu med tamošnje slovensko večino.

Pirkšmid pa ni bil oportunista, ampak je mislil, da je vseeno, če iz njegove hiše roko ven moli Slovenec ali pa ponemčeni Slovenec. Zato je ostal, kar je bil še takrat, ko je prišel semkaj od nekod s Pohorja. Toda to svojo zmoto je moral korenito poplačati. Skoraj v dveh letih je petkrat menjal gospodarje. Med koruški obmejnimi boji se ni umaknil iz hiše, čeprav je bil nekaj časa sredi med obema frontama. Nemški Heimwehr je iz njegovega hleva napravil gnezdišče za strojne puške, narko slovenske čete hlev zažgale z bombami. Nato so ga oboji oplenili, toda Pirkšmid je ostal, kjer je bil.

Nekega dne, ko je slovenska oblast zbežala proti Traberku, so navalili v njegovo hišo okoli

Preparing For A Healthy Life

These young school children have a hot, nourishing lunch every day. Proper nutrition helps build healthy bodies—and healthy bodies are a defense against tuberculosis. Educational programs conducted by tuberculosis associations with Christmas Seal funds emphasize the importance of instilling good health habits in children from their early years.

ličani iz Legerpuha, s Cale in drugod. Večinoma taki, katerih očetje, če ne še sami, so nekodje ovce pasli po Kozjaku, Pohorju in drugih slovenskih gorah. Bila jih je polna hiša in Pirkšmid je pričakoval, kdaj se bo začel obračun. Vdal se pa ni.

"Pirkšmid, zdaj boš pa pobasal culo in jo pobral tja, kamor te srce vleče. Tja, od koder si prišel," je začel mlad gospodar s Cale.

"Zakaj pa ti ne greš, saj sva s tvojim očetom skupaj prišla v te kraje?" mu je smelo odgovoril Pirkšmid, misleč si, da je tako ali tako že vse izgubljeno.

Prvi izzivac je sicer obmolnil, toda namesto njega je pričelo razsajati deset drugih. Ko pa je bila napetost že na vrhuncu, je vstal neki kmet iz Legerpuha, pravi Nemec in domačin po rodu, ki je dotlej molčal.

"Pirkšmid, nič se ti ne bo zgodilo, dokler sem jaz tu," je zavpil nad drugimi. "Ti si držal svoje, kakor smo mi držali svoje, in zato nisi nič zagrešil. Tako se tudi spodobli. Ali si mar kriv ti in ali smo mar krivi mi, da se drugi skovali iz naše ljubezni do rodu vojsko? Prišel si v naše kraje kakor toliko drugih. In zakaj bi ne prišel, če je pa zemlje dovolj za vse? Ne boj se, ker sem jaz tu ..."

Ker je s kmetom potegnolo še nekaj drugih sosedov, so bili godrnjači in hujskači kmalu ugnani v kozji rog. Od tistih dob je imel Pirkšmid lep mir in tudi po plebiscitu, ko se je vendar vedelo, da je iz Dromlje skoraj edini glasoval za Jugoslavijo, ga ni nihče nadlegoval.

"Komu boste pa dali posestvo?" ga vprašam.

Šele po precejšnjem molku mi moč odgovori:
"Ne vem ... Tri snove imam, toda vsi trije so odšli v Jugoslavijo v službe ..."

Čudno, stavec je tako trd in uporen, a njegovi otroci se v ničemur ne razlikujejo od otrok onih naseljenih oportunistov, ki so postali Nemci. Eni so pobegnili pod severni vpliv, drugi pod južnega. Ko gledam Pirkšmidov obraz z neštetimi globokimi brazdami, med katerimi opazim tudi nekaj žalostnih potez, ne vem, če mu je ta trpkost ostala na licu zaradi tega, ker je njegov dom ostal pod Avstrijo, ali pa zaradi tega, ker so ga zapu-

stili sinovi in s tem pogubili njega in njegovo zemljo ...

Od Pirkšmida bi bili proti zahodu v slabi uri v Gorencih, zadržni fari, ki še spada v zadravojsko globačo. Toda nas vleče proti vzhodu, proti središču te male, samosvoje pokrajine, starodavnemu trgu Labodu, kamor dospemo v dobri uri. O tem trgu sem prvokrat slišal praviti, ko mi je pripovedoval moj stric, da je kot desetleten fant hodil izpod Uršlje na Labod po zdravila za mojega deda. Pet ur je potreboval tja, pet ur nazaj, s seboj je dobil en rajniš za zdravila in kos črnega kruha za pot. Kajti v Labodu je takrat zdravil sloviti zdravnik-padar, pri katerem so vsa zdravila veljala en rajniš. Moj stric je hodil tih deset ur redno vsak teden enkrat nekaj mesecev zaporedoma, dokler ni moj dedej umrl.

Šele mnogo let pozneje sem zvedel od starih Labočanov za čudodelno skrivnost tega padarja. Možno je imel za svoj znanost je dva recepta, in sicer za zunanje bolezni lističjo mast, za notranje bolezni pa dravsko vodo, ki jo je zajel iz struge tik pod farovškim hlevom. Ker je moj dedej bolehal na ledvicah, je nosil moj stric dravsko vodo iz Laboda tja pod Uršljo goro.

Labod leži ob ustju reke Labodnice in na tem mestu se nemška jezikovna skupnost stika z Dravo že od takrat, ko so se benediktinski menihi naselili v bližnjem Sentspavlu. Ti so kmalu naselili na tem kraju nemške rododelce in brodarje.

Od tega bo pa že skoraj tisoč let. To je tudi edini kraj, kjer se naši sosedje Nemci jezikovno dotikajo dravskega brega na vsem njenem koruškem teku od Beljaka do Traberka. Seveda ni od nekdanjih laboških pradedov že davno ne duha ne sluha več, in če bi v zadnjem stoletju ne bilo prisilnega raznarodovanja in umetne nadvlade koruške nemške buržoazije, bi tudi ta trg ne imel nemškega značaja. Ko so pred dvaindvajsetimi leti prodre slovenske čete v trg, so tudi laboški nemški in nemško misleči tržani posledno rešili čast meščanstva s tem, da so hladnokrvno izobesili slovensko zastavo na občinski hiši. Konjunkturna preizkušnja tudi temu tihemu trgu ni prizanesla ...

Od Laboda do državne meje na levem dravskem bregu je uro hoda, medtem ko se versajski plot na desnem bregu približa Dravi že tik pod Labodom. Nekaj časa torej meji sama Drava. Na desni strani leži libeliško dno, na levi strani pa kamenška polica, ki se tja do Traberka podaljšuje z visoko polico. Gori na pobočjih Košenjaka čepita dve gorski fari, ki tudi še spadata v ta kraj brez zemljepisnega imena. To sta Sentslovenec in pa Ojstrica, dva stara sosesa, ki ju je tudi versajski mir ločil na dva dela. Na velepogostvu Landhaus, ki stoji pod kamenško skalo sredi lepe ravnine police, je tudi postavljen mejnik, ki so ga tja prenesli iz Saksonskega.

(Dalje prihodnjič.)

"PROLETAREC"
Socialistično-delavski tednik
Glasilo Jugoslovenske soc. zveze in Prosvete matice. Pisan v slovenskem in angleškem jeziku.
Štane 63 za celo. \$1.75 za pol. \$1 za četrt lista.
NAROČITE SI GA!
Naslov:
PROLETAREC
2301 South Lawndale Avenue
CHICAGO 23, ILL.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

"PROSVETA"

2857 S. LAWDALE AVE.

Chicago 23, Ill. 19

Vaša naročnina na "Prosveto" je potekla z dnem _____

V slučaju, da je od strani upravitelja kakšna pomoča, nas takoj obvestite, da se lista popravil z bratskim pozdravom ZA UPRAVO "PROSVETE"

CENE LISTU SO:

Za Zdrav. državo in Kanado \$2.00	Za Chicago in okolice je \$2.00
1 tednik in 2.00	1 tednik in 2.00
2 tednika in 4.00	2 tednika in 4.00
3 tednika in 6.00	3 tednika in 6.00
4 tednika in 8.00	4 tednika in 8.00
5 tednikov in 10.00	5 tednikov in 10.00

Za Evropo je: Dnevnik \$11.00 — Tednik \$2.50
Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebne vloze denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaš lastnina.

Prištel se sme le ena člane in družine, ki to dovolijo in ki lives ali stanujejo na enem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov
Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prištel, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je take skupno naročena na dnevnik Prosveto, te takoj naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelju znižati datum za vsoto naročniku ali pa ustaviti dnevnik.
PROSVETA, SNPJ, 2857 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Priloženo polijam naročnina za list Prosveto vsote \$ _____

1) Ime _____ Cl. druživa št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k svoji naročnini od sledočih članov moje družine:

2) _____ Cl. druživa št. _____

3) _____ Cl. druživa št. _____

4) _____ Cl. druživa št. _____

5) _____ Cl. druživa št. _____

Mesto _____ Druživa _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

Kadar se preselite, vselej naznanite svoj stari in novi naslov!

OD KOTELJ DO BELIH VOD

Prešihov Voranc

(Nadaljevanje)

Spustil sem se na štor in sem se zatopil v razgrnjeni svet okrog sebe. Bolj kakor z očmi sem gledal s srcem; vse, kar je bilo tedaj videti, in vse, kar je bilo skrito, se je ta hip zrealilo v mojem srcu. Skoraj me je hotela premagati neka bridkost. Ali bo rps treba zapustiti vse to, kar leži tostran mejnikov? Dvajset let mladostnih sanj, vsa leta svetovne vojne, med katero je srce iz daljave hrepenelo po tej prečudno lepi skoposti, in deset let dela in truda za še večjo lepoto teh krajev in njihovega življenja ...

Svet, sredi katerega sem sedel; je bil tih, niti najzgodnejši in najnemirnejši ptiki se še ni- so oglašili. Prisuškujem cesti, ki gre po grebenu od vzhoda, proti zahodu. Tudi tam je tih. Nobena vejica se ne gane, le tu in tam prav težko kane kaka rosna kaplja za mlado brst, ki se potem strese in skopni v ne-gibno tihoto. Dolgo sedim tako sredi samote in prisluškujem versajskemu plotu, ki gre tam na robu za cesto. Prav za prav prisluškujem svojemu srcu, ki postaja vedno bolj nemirno, ki se še bori z nevidnim sovražnikom. Potem mi uide pogled proti mežniski dolini. Zdi se mi, da se površina meglenega jezera širi in dviga sem proti meni. Možakasti Peca in Uršlja gora toneta nekam v modrikast soj. Medtem ko dotlej iz bele drav-ske globače nisem slišal nobene-ga glasu in se je zdelo, kakor da je na severni strani tik pod Strojno brezdanji prepad, zasli- šim nenadoma kratak, a razlo- čen šum. Kaj je to ...? To je Drava na dru-globače. Eden izmed njenih neštevilih kolo-vatov je izgubil ravnotežje in v pusknil premočno. Da ... Saj čuje kakor rahlo udarjanje

valov. Kaj se godi v človeku, ki sedi v višini nad tisoč me-trov in sliši pljuskanje dravskih valov sedem sto metrov pod se-boj ...?

Tedaj sem vstal in se ozrl še enkrat proti jugu in proti vzhodu, zraven pa mi je prišlo na misel: Da, iti moraš, šestu ja-nuar je lahko vsak čas za teboj in tako je bolje, da se mu ognés. Če poneseš s seboj v srcu vso lepoto, ki jo zdaj vidiš in jo slu-tiš, in če poneseš s seboj vse do-seđanje življenje, te ne bo konec niti onstran versajske meje. Povsod bo našel brate ... Pre-vidno sem se bližal cesti, globo-ko zadihal in z enim hamim ko-rakom preskočil versajski plot. Šum, s katerim me je sprejela hosta na oni strani, je ostal brez odmeva. Tedaj so zapele prve ptice in za Pohorjem je mežni-čila prva zarja, zadnja v domo- vini ...

Pod Flegarco je brod čez Dra-vo. Struga je polna vodovja, kajti v Tirolah in v Turah se je toplil sneg in so se pričeli tajati ledeniki. Vrtinci in večni kolo-

TISKARNA S.N.P.J.

—sprejema vsa—

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vžitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih ...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
... Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pilite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-58 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois

TEL. ROCKWELL 4994